УДК 338.22: 330.34

Іваночко Богдан Романович
аспірант кафедри економічної кібернетики,
асистент кафедри обліку і оподаткування
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Ivanochko Bohdan
PhD Student of the Department of Economic Cybernetics,
Assistant of the Department of Accounting and Taxation
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
ORCID: 0000-0002-5943-1097

DOI: 10.25313/2520-2294-2025-4-10911

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

METHODOLOGICAL APPROACHES TO DIAGNOSTICS OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Анотація. *Вступ. В сучасних умовах територіальні громади функціонують як самостійні економічні одиниці із власними бюджетами, інфраструктурними комплексами, підприємницькими та громадськими структурами. Це дає їм змогу самостійно забезпечувати свій соціально-економічний розвиток, який полягає в підвищенні рівня виробництва і доходів місцевого бізнесу, будівництві і модернізації доріг, модернізації соціальної інфраструктури, що полегшує здійснення економічної діяльності. Також важливим аспектом розвитку громад є формування людського капіталу через інвестиції в освіту, навчання, громадську свідомість, створення сприятливих умов для життя в громаді та екологічний розвиток, що передбачає раціональне використання природних ресурсів, збереження довкілля, впровадження відновлювальних джерел енергії, зменшення забрудненості територій, задля балансу між економічним зростанням та екологією і збереженням рекреаційних зон в громаді. Зважаючи на це, для планування і прийняття управлінських рішень щодо соціально-економічного розвитку необхідний аналіз поточного стану громади, виявлення проблем та визначення потенціалу для покращення умов життя в ній. Також така економічна діагностика може надати можливість приватному бізнесу та інвесторам оцінювати доцільність вкладення ресурсів в конкретну територіальну громаду.*

Мета. Мета статті полягає в обґрунтуванні підходів щодо економічної діагностики розвитку територіальних громад та узагальненні методів та інструментів для її здійснення.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є праці вітчизняних авторів, які проводили дослідження соціально-економічного розвитку та оцінки територіальних громад. В процесі дослідження було використано такі методи наукового пізнання, як: аналізу і синтезу (для узагальнення трактувань поняття економічна діагностики та його застосування у контексті розвитку територіальних громад); узагальнення та групування (для виділення основних користувачів діагностичної інформації); структурний (для формування структури економічної діагностики розвитку територіальних громад); графічний (для графічного відображення отриманих результатів).

Результати. Встановлено, що діагностика соціально-економічного розвитку територіальних громад є системним інструментом оцінювання стану та динаміки розвитку громад, що може слугувати для органів місцевого самоврядування, місцевих жителів, приватного бізнесу, органів державної влади щодо прийняття ефективних управлінських рішень. Встановлено, що економічна діагностика громади включає в себе як загальну інформацію про поточний стан територіальної громади, так і фінансові показники місцевого самоврядування, місцевого бюджету та приватного бізнесу. Для її здійснення запропоновано широкий інструментарій та джерела інформації, які включають інформацію з офіційних сайтів, нормативно-правових документів, фінансової та бюджетної звітності, порталу із відритими даними про бюджети, опитування, експертні оцінки, портали із відритими даними про діяльність юридичних осіб та фізичних осіб-підприємці, моніторинг соцмереж та засобів масової інформації.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях діагностики соціально-економічного розвитку територіальних громад варто зосередитися на удосконаленні інтегрованих методів оцінювання, адаптованих до умов конкретних громад; розробці універсальних індикаторів, які б забезпечували можливість порівняльного аналізу; поглибленні дослідження взаємозв'язків між соціальними, економічними та екологічними чинниками розвитку; а також на впровадженні цифрових аналітичних платформ, що дозволяють автоматизувати процеси збору, обробки та візуалізації діагностичної інформації. Це дасть змогу підвищити обґрунтованість та ефективність управлінських рішень щодо соціально-економічного розвитку громад, забезпечити їхню адаптивність до реальних потреб та викликів, та матиме позитивний ефект на умови для життя і ведення бізнесу в територіальних громадах.

Ключові слова: *економічна діагностика, соціально-економічний розвиток, територіальні громади, діагностичний інструментарій, органи місцевого самоврядування.*

Summary. *Introduction. In modern conditions, territorial communities function as independent economic units with their own budgets, infrastructure complexes, business and public structures. This allows them to independently ensure their socio-economic development, which consists in increasing the level of production and income of local businesses, building and modernizing roads, modernizing social infrastructure, which facilitates economic activity. Also, an important aspect of community development is the formation of human capital through investments in education, training, public awareness, creating favorable conditions for life in the community and ecological development, which involves the rational use of natural resources, environmental protection, the introduction of renewable energy sources, reducing pollution of territories, for the purpose of balancing economic growth and ecology and preserving recreational areas in the community. Given this, for planning and making management decisions on socio-economic development, it is necessary to analyze the current state of the community, identify problems and determine the potential for improving living conditions in it. Such economic diagnostics can also enable private businesses and investors to assess the feasibility of investing resources in a specific territorial community.*

Purpose. The purpose of the article is to substantiate approaches to economic diagnostics of the development of territorial communities and to generalize methods and tools for its implementation.

Materials and methods. The materials of the study are the works of domestic authors who conducted research on the socio-economic development and assessment of territorial communities. In the process of the study, the following methods of scientific knowledge were used, such as: analysis and synthesis (to generalize the interpretations of the concept of economic diagnostics and its application in the context of the development of territorial communities); generalization and grouping (to identify the main users of diagnostic information); structural (to form the structure of economic diagnostics of the development of territorial communities); graphic (to graphically display the results obtained).

Results. It was established that the diagnostics of the socio-economic development of territorial communities is a systemic tool for assessing the state and dynamics of community development, which can serve as a tool for local governments, local residents, private businesses, and state authorities to make effective management decisions. It was established that the economic diagnostics of a community includes both general information about the current state of the territorial community and financial indicators of local governments, local budgets, and private businesses. For its implementation, a wide range of tools and sources of information are proposed, which include information from official websites, regulatory documents, financial and budget reporting, a portal with open data on budgets, surveys, expert assessments, portals with open data on the activities of legal entities and individual entrepreneurs, monitoring of social networks and the media.

Discussion. In further scientific research on the diagnostics of the socio-economic development of territorial communities, it is worth focusing on improving integrated assessment methods adapted to the conditions of specific communities; developing universal indicators that would provide the possibility of comparative analysis; deepening the study of the relationships between social, economic and environmental factors of development; as well as on the implementation of digital analytical platforms that allow automating the processes of collecting, processing and visualizing diagnostic information. This will make it possible to increase the validity and effectiveness of management decisions regarding the socio-economic development of communities, ensure their adaptability to real needs and challenges, and will have a positive effect on the conditions for living and doing business in territorial communities.

Key words: *economic diagnostics, socio-economic development, territorial communities, diagnostic tools, local governments.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах територіальні громади функціонують як самостійні економічні одиниці із власними бюджетами, інфраструктурними комплексами, підприємницькими та громадськими структурами. Це дає їм змогу самостійно забезпечувати свій соціально-економічний розвиток, який полягає в підвищенні рівня виробництва і доходів місцевого бізнесу, будівництві і модернізації доріг, модернізації соціальної інфраструктури, що полегшує здійснення економічної діяльності. Також важливим аспектом розвитку громад є формування людського капіталу через інвестиції в освіту, навчання, громадську свідомість, створення сприятливих умов для життя в громаді та екологічний розвиток, що передбачає раціональне використання природних ресурсів, збереження довкілля, впровадження відновлювальних джерел енергії, зменшення забрудненості територій, задля балансу між економічним

зростанням та екологією і збереженням рекреаційних зон в громаді.

Зважаючи на це, для планування і прийняття управлінських рішень щодо соціально-економічного розвитку необхідний аналіз поточного стану громади, виявлення проблем та визначення потенціалу для покращення умов життя в ній. Ретельне дослідження соціально-економічного стану дає змогу органам місцевого самоврядування розробляти реалістичні стратегічні плани і місцеві цільові програми, які будуть адаптовані під специфіку конкретної територіальної громади. Тому постає потреба у розробці інструментів економічної діагностики розвитку громад, яка сприятиме обґрунтованому прийнятті управлінських рішень, ефективному розподілі фінансових ресурсів місцевого бюджету, виявленню реальних потреб та потенціалу розвитку. Також така економічна діагностика може надати можливість приватному бізнесу та інвесторам оцінювати доцільність вкладення ресурсів в конкретну територіальну громаду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання соціально-економічного розвитку територіальних громад піднімалось в наукових працях таких вчених, як: Р. Содома, Ю. Дубневич, Г. Марків, Т. Шматковська [1], Л. Сас, Д. Шеленко, О. Левандівський, Т. Кузьмін, М. Гамуляк [2], А. Полторак [3], Т. Малишівський, В. Стефінін [4], Я. Білоус, Р. Галгаш [5], С. Бардаш, В. Шаповалова, О. Доброзорова [6].

Зокрема Р. Содома, Ю. Дубневич, Г. Марків, Т. Шматковська деталізують структуру ресурсної бази соціально-економічного розвитку територіальних громад, розглядають методику, яка передбачає використання низки індикаторів, що відображають стійкий або нестійкий розвиток економічних показників та враховують їх різну спрямованість та встановлюють принципи фінансового забезпечення діяльності територіальних громад, що є підґрунтям їхньої фінансової спроможності. Л. Сас, Д. Шеленко, О. Левандівський, Т. Кузьмін, М. Гамуляк дослідили, що зростання ролі управлінської функції органів місцевого самоврядування посприяло можливості територіальних громад самостійно планувати свій розвиток й активізувати економічне життя, що впливає на тенденції економічного зростання всієї країни; економічний розвиток територій створює базу і є важливим джерелом підвищення якості життя населення, завдяки взаємозалежності процесів економічного розвитку. А ефективно налаштована двостороння взаємодія сприяє розвитку як підприємницьких бізнес-структур, так і територіальної громади, у якій вони функціонують. А. Полторак наголосив на тому, що запровадження однакових програм соціально-економічного розвитку не є раціональним через те, що кожен регіон чи громада потребує особливих, спеціалізованих дій з боку влади і запропонував систематизацію чинників впливу на розробку, затвердження та реалізацію програм економічного й соціального розвитку окремих територіальних громад, а саме: політичні; екологічні; фінансово-економічні; соціальні. Т. Малишівський і В. Стефінін розробили модель управлінської системи у громадах, в якій визначено об'єкт та суб'єкт управління, а також їхні ролі в даній системі, ключові методи та засоби впливу на забезпечення досягнення швидкого економічного зростання. Я. Білоус та Р. Галгаш визначили особливості та етапи діагностики розвитку територіальних громад для ухвалення управлінських рішень і запропонували проводити діагностику організаційної підсистеми, відносно якої може бути застосована організаційно-управлінська діагностика та економічна діагностика. Натомість С. Бардаш, В. Шаповалова, і О. Доброзорова виокремили, як окремий інструмент діагностики, систему муніципального контролю не лише за місцевими фінансами, а усією господарською системою, що забезпечує функціонування та соціально-економічний розвиток територіальної громади.

Проте подальше вивчення підходів до діагностики соціально-економічного розвитку територіальних громад та узагальнення інструментів і методів для її здійснення є необхідним, оскільки, дозволяє виявити реальний стан, проблеми і потенціал кожної громади, що дасть змогу адаптувати під них управлінські рішення задля ефективного використання фінансових ресурсів.

Постановка завдання. Мета статті полягає в обґрунтуванні підходів щодо економічної діагностики розвитку територіальних громад та узагальненні методів та інструментів для її здійснення.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є праці вітчизняних авторів, які проводили дослідження соціально-економічного розвитку та оцінки територіальних громад. В процесі дослідження було використано такі методи наукового пізнання, як: аналізу і синтезу (для узагальнення трактувань поняття економічна діагностики та його застосування у контексті розвитку територіальних громад); узагальнення та групування (для виділення основних користувачів діагностичної інформації); структурний (для формування структури економічної діагностики розвитку територіальних громад); графічний (для графічного відображення отриманих результатів).

Виклад основного матеріалу дослідження. Територіальні громади після проведення реформи децентралізації стали повноцінними економічними спільнотами базового рівня, що об'єднують в собі місцевих жителів, органи місцевого самоврядування, приватний бізнесів, громадські та інші організації і установи. В свою чергу соціально-економічний розвиток громади є складним процесом, який передбачає якісні зміни в її економіці й функціонуванні, тобто не тільки зростанні надходжень до місцевого бюджету, а й про розширення доходів і зайнятості населення, поліпшення систем охорони здоров'я,

освіти, соціальної сфери, забезпечення екологічної безпеки, створення умов для індивідуального розвитку людини, а також оновлення та будівництва комунальної інфраструктури [7, с. 93]. Відповідно громада як цілісна система так і її соціально-економічний розвиток, можуть виступати об'єктом економічної діагностики. Згідно визначення яке пропонують В. Дикань, І. Токмакова, В. Овчиннікова, економічна діагностика — це аналітичне оцінювання всіх сфер діяльності підприємства з позицій досягнення максимально можливого економічного результату за рахунок оптимального та ефективного використання обмежених економічних ресурсів, спрямоване на прийняття ефективних управлінських рішень [8, с. 9]. В. Коваленко пропонує розуміти цей термін як систематичний збір, відображення, аналіз і опрацювання даних спеціальними методами в різних аспектах виробничо-господарської діяльності підприємства [9, с. 19]. Проте ці поняття стосуються приватних підприємств, натомість, щодо територіальних громад в науковій літературі зустрічається визначення їх загальної або комплексної діагностики. Так, Н. Сментина, вважає, що комплексна діагностика поточного стану добровільно об'єднаної територіальної громади передбачає проведення трьох рівнів дослідження: статистичного, соціологічного та стратегічного [10, с. 33].

На основі вищесказаного можна зробити висновок, що існує потреба в узагальненні поняття діагностики саме соціально-економічного розвитку територіальних громад, задля глибшого розуміння реального стану громади, виявлення проблемних зон, сильних і слабких сторін, потенціалу та ризиків, що впливають на добробут населення та ефективність управління ресурсами. Тобто економічна діагностика створить можливості для обґрунтованого планування розвитку, визначення пріоритетів бюджетного і приватного інвестування, оптимізації фінансових ресурсів і підвищення прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування.

Діагностика соціально-економічного розвитку територіальних громад може слугувати ефективним інструментом для:

– органів місцевого самоврядування, оскільки забезпечує об'єктивну картину поточного стану громади, дозволяє вчасно виявити проблеми, визначити причини соціально-економічних дисбалансів та оцінити ефективність прийнятих управлінських рішень. На основі результатів діагностики, органи місцевого самоврядування зможуть визначати пріоритети розвитку спрямування бюджетних коштів, розробки програм підтримки економіки та соціальної сфери, а також залучення інвестицій;
– жителів громади, тому що завдяки доступу до результатів діагностики мешканці зможуть активніше брати участь у прийнятті рішень, контролювати використання бюджетних коштів і впливати на формування місцевої політики. Це також дозволяє громадянам формувати реалістичні очікування, планувати свій особистий розвиток та можливості для праці і ведення бізнесу в громаді;
– приватного бізнесу, оскільки вона надає важливу інформацію про економічний потенціал громади, рівень доходів населення, інфраструктурне забезпечення, наявність трудових ресурсів і загальну інвестиційну привабливість території. На основі діагностики підприємці можуть приймати рішення щодо розміщення бізнесу, оцінки ринків збуту, визначення перспективних напрямів розвитку та мінімізації ризиків;
– органів державної влади, які, отримають повну й об'єктивну інформацію про стан розвитку громад, що є основою для формування ефективної регіональної політики, розробки державних програм підтримки. Завдяки діагностиці держава може оперативно реагувати на соціально-економічні дисбаланси, виявляти проблемні території, оцінювати результати реалізації реформ децентралізації, а також забезпечувати цільове та раціональне використання коштів державного бюджету.

Варто зазначити, що при дослідженні розвитку територіальних громад широкого використовується термін «спроможності». Так, І. Гринчишин стверджує, що спроможність територіальної громади — це наявність умов (фінансових, інфраструктурних і кадрових), на основі яких у процесі функціонування визначається здатність територіальної громади надавати публічні послуги, а також можливість задіяти невикористаний та прихований потенціал (інвестиційний, економічний, людський, управлінський, фінансовий, громадської участі) задля розумного, сталого та інклюзивного розвитку територіальної громади [11, с. 54]. Відтак вважаємо аналіз спроможності є одним із об'єктів економічної діагностики розвитку громад.

Отже, на нашу думку, діагностика соціально-економічного розвитку територіальних громад — це системний інструмент оцінювання стану та динаміки розвитку громади, що дозволяє виявити сильні й слабкі сторони її функціонування, враховуючи показники місцевого бюджету, податкові надходження громади, капітальні видатки, поточний стан інфраструктури, а також розширення можливостей для підвищення доходів і зайнятості населення, покращення якості освіти, охорони здоров'я, соціальних послуг, забезпечення екологічної безпеки, створення умов для самореалізації людини та модернізації інфраструктури громади. Така діагностика повинна включати в себе як аналіз, економічних показників органів місцевого самоврядування, так і територіальної громади в цілому (рис. 1).

Аналіз природно-географічних умов. Цей елемент діагностики дозволяє показати які ресурси наявні в громаді, дає змогу комплексно оцінити її територіальні особливості, такі як рельєф, клімат, ґрунти, наявність водних ресурсів, корисних копалин, лісів,

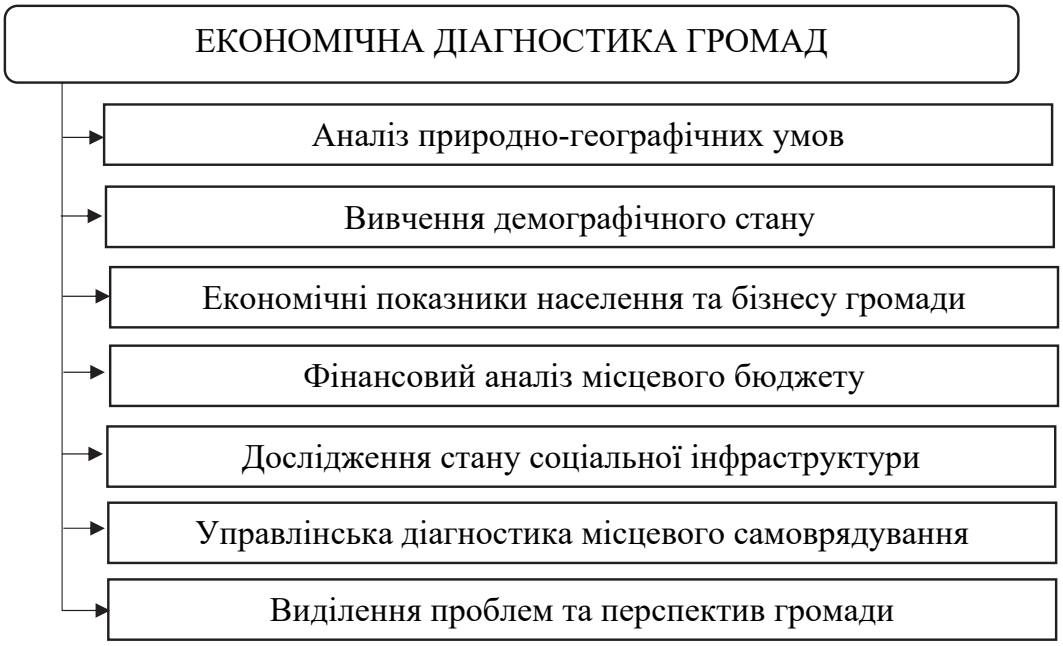

Рис. 1. Елементи діагностики соціально-економічного розвитку територіальних громад
Джерело: авторська розробка

природно-заповідних об'єктів тощо. Ці характеристики мають суттєвий вплив на можливості господарювання, спеціалізацію економіки та інвестиційну привабливість території. До прикладу, наявність та доступність в громаді природньо-рекреаційних ресурсів (лісів, водойм та ін. рекреаційних зон), створює можливості для розвитку відпочинкової сфери і туризму [12].

Вивчення демографічного стану. Він включає показники народжуваності, смертності, природного та міграційного приросту, статево-вікову структуру, рівень урбанізації, щільність населення та інші аспекти, які впливають на формування трудового потенціалу, соціальні потреби населення та перспективи розвитку території.

Економічні показники населення та бізнесу громади. Вивчення цих показників дає змогу оцінити реальний стан економіки громади, виявити точки зростання, слабкі місця, рівень розвитку малого та середнього бізнесу, а також соціально-економічні проблеми. До таких показників можна віднести рівень зайнятості і безробіття, структура зайнятості за видами економічної діяльності, частка економічно активного населення, кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, структура бізнесу за видами діяльності обсяг доходу.

Фінансовий аналіз місцевого бюджету. Цей елемент дозволяє оцінити структури, динаміки та ефективності формування і використання бюджетних коштів територіальної громади з метою визначення її фінансової стійкості, формування інвестиційної політики та загального планування місцевого соціально-економічного розвитку. На думку М. Лучка основними параметрами для фінансового аналізу місцевого бюджету є власні надходження в частині бюджету в розрахунку на одного мешканця, динаміка податкових надходжень, дотаційність, питома вага видатків на утримання місцевого самоврядування, ефективність капітальних видатків [13, с. 124].

Дослідження стану соціальної інфраструктури. В економічній діагностиці розвитку громад важливу роль становить аналіз наявності, якості, доступності та функціональності об'єктів, які забезпечують базові соціальні послуги для населення громади. До таких об'єктів належать заклади освіти, охорони здоров'я, культури, спорту, соціального захисту, а також житлово-комунальна інфраструктура. Основною метою такого аналізу є визначення того, наскільки соціальна інфраструктура відповідає потребам мешканців, як вона впливає на якість життя та соціальну згуртованість у громаді.

Управлінська діагностика місцевого самоврядування. Завдяки цьому елементу аналізується ефективність прийняття управлінських рішень щодо соціально-економічного розвитку, структури апарату, ресурсного забезпечення та результативності діяльності органів місцевого самоврядування з метою виявлення проблем, резервів розвитку та шляхів підвищення якості управління громадою.

Виділення проблем та перспектив громади. Це завершальний етап аналітичного дослідження соціально-економічного стану територіальної громади, який спрямований на узагальнення виявлених недоліків, ризиків і бар'єрів розвитку, а також формування бачення можливостей і напрямів зростання. Проблеми громади можуть охоплювати низький рівень зайнятості, скорочення чисельності населення, недостатній розвиток інфраструктури,

слабку інвестиційну привабливість, неефективне управління чи обмежені бюджетні ресурси. Водночас перспективи пов'язані з виявленими конкурентними перевагами, природними, людськими або інституційними ресурсами, потенціалом розвитку підприємництва, туристичної чи аграрної галузі, цифровізації управління, участі громади в державних або міжнародних програмах підтримки.

Економічна діагностика проводиться із використанням ряду інструментів, оскільки розвиток громади є складним і багатовимірним процесом, що охоплює економічні, соціальні, демографічні, екологічні, управлінські та інші аспекти. Як зазначають Т. Черкасова та І. Єпіванова, знання, які є результатом використання комплексу діагностичних інструментів, дають можливість прискорити час на генерування якісних управлінських рішень, що важливо в умовах стрімкого зростання обсягів інформаційних потоків, з одного боку, та втрати їхньої актуальності за нетривалий час, з другого [14]. Діагностика соціально-економічного розвитку територіальної громади має здійснюватися із використанням різних джерел інформації, оскільки це забезпечує об'єктивність, повноту та достовірність аналізу. Застосування широкого спектра інструментів та джерел інформації забезпечує глибину, точність і практичну значущість діагностики, що є необхідним для ефективного планування та прийняття рішень на рівні місцевого самоврядування органів державної влади та приватного бізнесу і інвесторів (рис. 2).

Отже, економічна діагностика територіальних громад включає аналіз всіх сфер діяльності громади

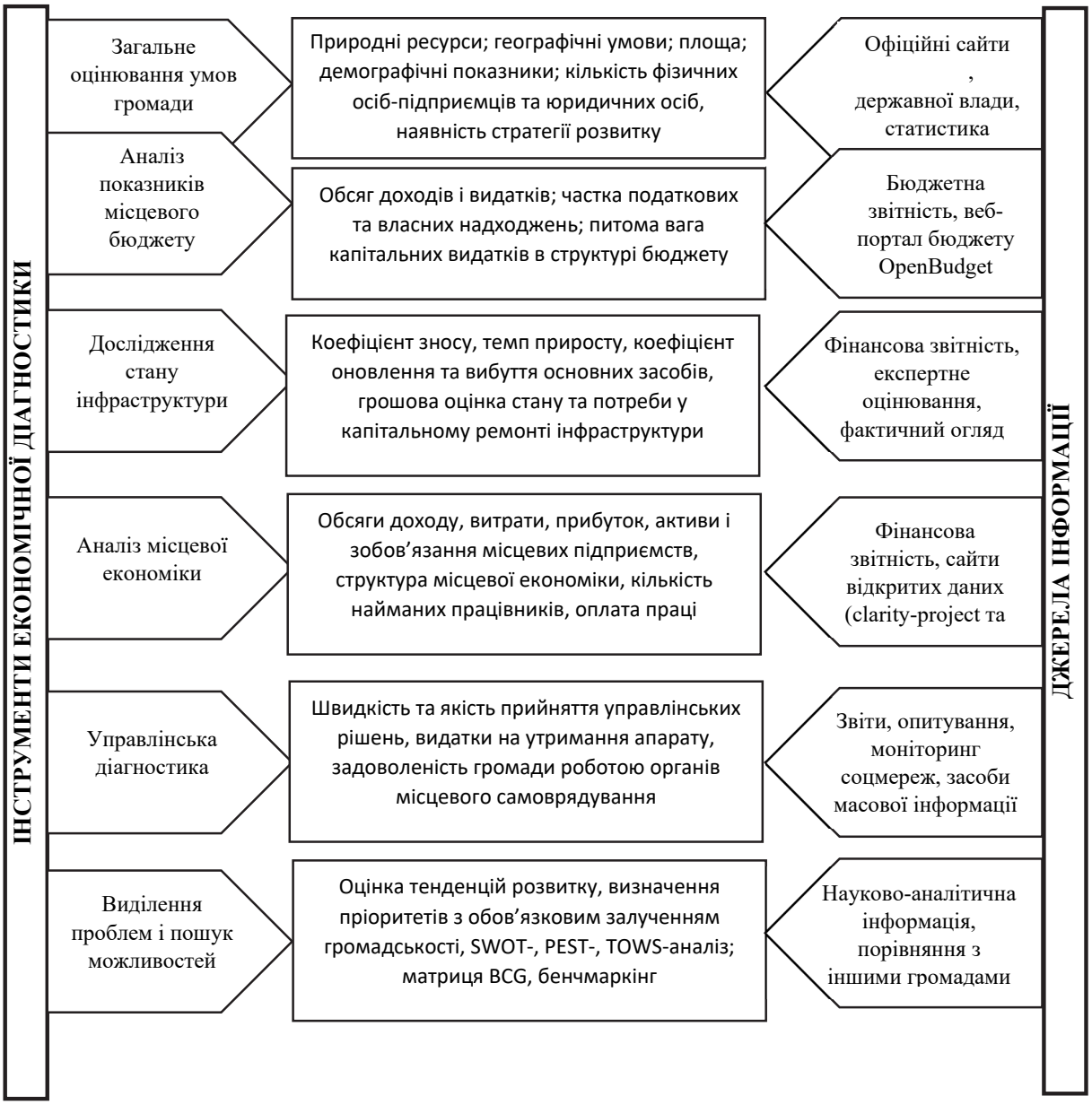

Рис. 2. Інструментарій діагностики соціально-економічного розвитку територіальних громад

Джерело: авторська розробка

із використанням широкого спектру інструментів та джерел інформації, задля ефективного планування соціально-економічного розвитку, розробки стратегій, місцевих цільових, регіональних, державних програм, бюджетного планування та управління місцевою економікою. Така діагностика може проводитись як комплексно, так і за окремими складовими. Наприклад, приватний бізнес, розглядаючи можливості розміщення виробництва в громаді може діагностувати загальні показники, стан інфраструктури та стан місцевої економіки; розглядаючи можливості розширення ринків збуту — показники доходів і зайнятості місцевого населення, аналізувати місцевий бюджет, сильні сторони, проблеми і перспективи територіальної громади.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином діагностика соціально-економічного розвитку територіальних громад є системним інструментом оцінювання стану та динаміки розвитку громад, що може слугувати для органів місцевого самоврядування, місцевих жителів, приватного бізнесу, органів державної влади щодо прийняття ефективних управлінських рішень. Встановлено, що економічна діагностика громади включає в себе як загальну інформацію про поточний стан територіальної громади, так і фінансові показники місцевого самоврядування, місцевого бюджету та приватного бізнесу. Для її здійснення запропоновано широкий інструментарій та джерела інформації, які включають інформацію з офіційних сайтів, нормативно-правових документів, фінансової та бюджетної звітності, порталу із відритими даними про бюджети, опитування, експертні оцінки, портали із відритими даними про діяльність юридичних осіб та фізичних осіб-підприємці, моніторинг соцмереж та засобів масової інформації.

В подальших наукових дослідженнях діагностики соціально-економічного розвитку територіальних громад варто зосередитися на удосконаленні інтегрованих методів оцінювання, адаптованих до умов конкретних громад; розробці універсальних індикаторів, які б забезпечували можливість порівняльного аналізу; поглибленні дослідження взаємозв'язків між соціальними, економічними та екологічними чинниками розвитку; а також на впровадженні цифрових аналітичних платформ, що дозволяють автоматизувати процеси збору, обробки та візуалізації діагностичної інформації. Це дасть змогу підвищити обґрунтованість та ефективність управлінських рішень щодо соціально-економічного розвитку громад, забезпечити їхню адаптивність до реальних потреб та викликів, та матиме позитивний ефект на умови для життя і ведення бізнесу в територіальних громадах.

Література

1. Содома Р., Дубневич Ю., Марків Г., Шматковська Т. Моніторинг соціально-економічного стану розвитку територіальних громад. *Аграрна політика і вдосконалення економічних відносин в АПК.* 2021. № 28. С. 24–30.

2. Сас Л., Баланюк І., Шеленко Д., Левандівський О., Кузьмін Т., Гамуляк М. Інвестиційно-інноваційний потенціал підприємств як складова управління соціально-економічним розвитком та відновленням територіальних громад. *Наукові перспективи.* 2025. № 2(56). С. 1082–1094 https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2(56)-1082-1094.

3. Полторак А. С. Організація-соціально-економічного розвитку територіальних громад. *Modern Economics.* 2020. № 33. С. 88–98. https://doi.org/10.31521/modecon.V33(2022)-12.

4. Малишівський Т. В., Стефінін В. В. Управління економічним розвитком громади крізь призму концепції «місцевого економічного розвитку». *Науковий вісник Одеського національного економічного університету.* 2021. Вип. 1–2 (278–279). С. 66–75.

5. Білоус Я. Ю., Галгаш Р. А. Діагностика розвитку територіальних громад України: основні етапи і особливості. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.* 2022. № 1 (271). С. 58–64. https://doi.org/10.33216/1998-7927-2022-271-1-58-65

6. Бардаш С., Шаповалова В., Доброзорова О. Муніципальний контроль як інструмент діагностики економічного розвитку територіальних громад. *Modeling the development of the economic systems.* 2024. № 4. С. 354–362.

7. Баланюк І. Ф., Іваночко Б. Р. Інвестиційне забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад. *Аграрна економіка.* Т. 16. № 1–2. С. 91–98. https://doi.org/10.31734/agrarecon2023.01-02.091

8. Економічна діагностика: Підручник. В. Л. Дикань, І. В. Токмакова, В. О. Овчиннікова та ін. Харків : УкрДУЗТ, 2022. 284 с.

9. Коваленко В. В., Теоретичні підходи у визначенні сутності діагностики підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2016. Том 1, № 2. С. 17–20.

10. Сментина Н. В. Економічний профіль територіальної громади як інструмент активізації місцевого економічного розвитку. *Академічний огляд.* 2020. № 2(53). С. 29–38.

11. Гринчишин І. М. Спроможність територіальних громад: теоретичний дискурс. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України.* 2018. Вип. 6. С. 51–56.

12. Качала С. В., Іваночко Б. Р. Шляхи раціонального зростання рекреаційно-туристичних комплексів ОТГ Івано-Франківської області. *Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування.* 2020. № 1(21). С. 91–100.

13. Лучко М. Децентралізація: окремі питання методики аналізу ефективності управління коштами місцевих бюджетів. *Галицький економічний вісник.* 2018. № 2. С. 121–128.

14. Черкасова Т. І., Єпіфанова І. М. Технології економічної діагностики як базова складова економічного управління підприємством. *Економіка та суспільство.* 2024. Вип. 64. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-17.

References

1. Sodoma R, Dubnevych Yu., Markiv G., Shmatkovska T. Monitoring the socio-economic status of territorial communities. *Agrarian policy and improvement of economic relations in the agricultural sector.* 2021. No. 28. P. 24–30 [in Ukrainian].

2. Sas L., Balanyuk I., Shelenko D., Levandivskyi O., Kuzmin T., Hamulyak M. Investment and innovation potential of enterprises as a component of managing socio-economic development and restoration of territorial communities. *Scientific Perspectives.* 2025. No. 2(56). P. 1082–1094 https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2(56)-1082-1094 [in Ukrainian].

3. Poltorak A. S. Organization of socio-economic development of territorial communities. *Modern Economics.* 2020. No. 33. P. 88–98. https://doi.org/10.31521/modecon.V33(2022)-12 [in Ukrainian].

4. Malyshivskyi T. V., Stefinin V. V. Managing the economic development of a community through the prism of the concept of "local economic development" *Scientific Bulletin of the Odessa National Economic University.* 2021. Issue 1–2 (278–279). P. 66–75 [in Ukrainian].

5. Bilous Ya. Yu., Galgash R. A. Diagnostics of the development of territorial communities of Ukraine: main stages and features. *Bulletin of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University.* 2022. No. 1 (271). P. 58–64. https://doi.org/10.33216/1998-7927-2022-271-1-58-65 [in Ukrainian].

6. Bardash S., Shapovalova V., Dobrozorova O. Municipal control as a diagnostic tool for the economic development of territorial communities. *Modeling the development of the economic systems.* 2024. No. 4. P. 354–362. [in Ukrainian].

7. Balanyuk I. F., Ivanochko B. R. Investment support for the socio-economic development of territorial communities. *Agrarian Economics.* Vol. 16, No. 1–2. P. 91–98. https://doi.org/10.31734/agrarecon2023.01-02.091 [in Ukrainian].

8. Economic diagnostics: Textbook. V. L. Dykan, I. V. Tokmakova, V. O. Ovchinnikova and others. Kharkiv: UkrDUZT, 2022. 284 p [in Ukrainian].

9. Kovalenko V. V., Theoretical approaches in determining the essence of enterprise diagnostics. *Herald of the Khmelnytsky National University.* 2016. Vol. 1, No. 2. P. 17–20 [in Ukrainian].

10. Smentyna N. V. Economic profile of a territorial community as a tool for activating local economic development. *ACADEMIC REVIEW*. 2020. No. 2(53). P. 29–38 [in Ukrainian].

11. Hrynchyshyn I. M. Capacity of territorial communities: theoretical discourse. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*. 2018. Issue 6. P. 51–56 [in Ukrainian].

12. Kachala S. V., Ivanochko B. R. Ways of rational growth of recreational and tourist complexes of the OTG of Ivano-Frankivsk region. *Environmental safety and balanced resource use.* 2020. No. 1(21). P. 91–100 [in Ukrainian].

13. Luchko M. Decentralization: some issues of the methodology for analyzing the effectiveness of local budget management. *Galician Economic journal.* 2018. No. 2. P. 121–128 [in Ukrainian].

14. Cherkasova T. I., Yepifanova I. M. Technologies of economic diagnostics as a basic component of economic management of an enterprise. *Economy and Society.* 2024. Issue 64. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-17 [in Ukrainian].